

Радянський

ШЕДАГОГ

ОРГАН ЦАРТКОМУ, РЕКТОРАТУ, ПРОФСПІЛКОВИХ КОМПІТЕТІВ ТА КОМПІТЕТУ ЛКСМУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТІТУТУ ІМЕНІ В. СТЕФАНІКА

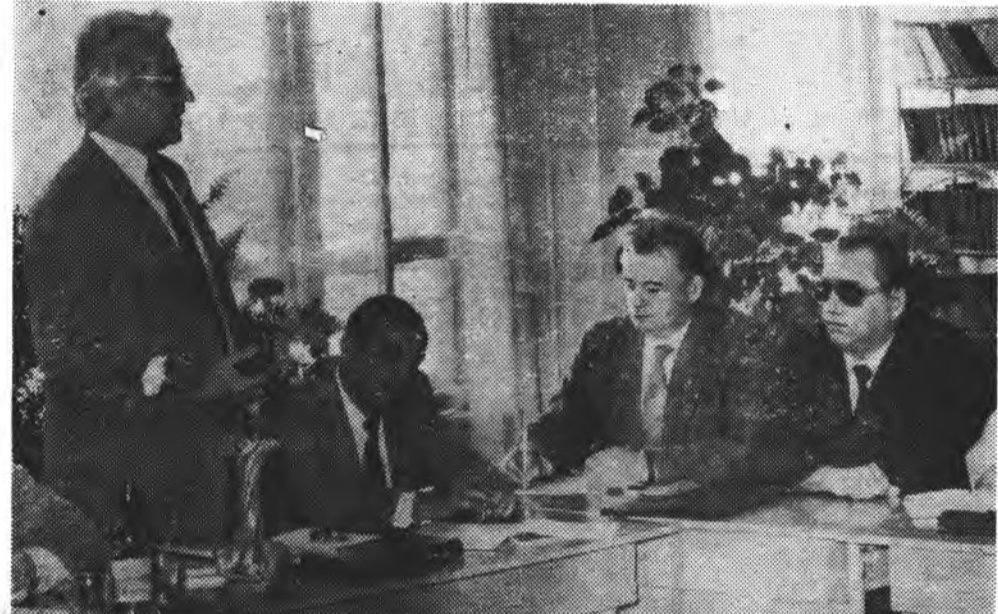
Газета заснована 30 вересня 1988 року. № 22 (34) 13 ЧЕРВНЯ 1989 р. Ціна 3 коп.

У ГОСТЯХ — ВСЕСОЮЗНИЙ ЖУРНАЛ

8—9 червня в нашому інституті відбулося виїзне засідання редколегії журналу «Советская педагогика», в якому взяли участь Л. В. Тодоров — заступник редактора, доктор педагогічних наук, Є. В. Квятковський — член редколегії, академік АПН СРСР, доктор філологічних наук, професор директор НДІ художнього виховання АПН СРСР, Н. П. Фоменко — завідувача відділом комуністичного виховання журналу, кандидат педагогічних наук, С. В. Черенкова — вчений секретар відділення теорії і історії педагогіки при Президії АПН СРСР, кандидат педагогічних наук, О. Я. Сова — заступник директора НДІ шкільного обладнання і технічних засобів навчання, кандидат педагогічних наук.

Засідання редколегії журналу відбувалося у вигляді «круглих столів» із залученням широкого кола викладачів та студентів інституту, вчителів шкільних міст та області. Під час першої зустрічі, яка проходила в читальному залі психолого-педагогічної літератури, виступив заступник редактора журналу Л. В. Тодоров. Він познайомив присутніх із основними завданнями, які вирішує редакція з тим, щоб стати справжнім дзеркалом пе-

дагогічної науки, закликав до того, щоб колектив Івано-Франківського педінституту став постійним автором «Советской педагогика», і запросив усіх бажаючих до широкого і всестороннього обговорення журналу. В обговоренні тих проблем, які піднімає на сторінках редакція, активну участь взяли доцент кафедри педагогіки і психології Р. П. Скульський, професор кафедри педагогіки і методики початкового навчання М. Г. Стельмахович, завідувач кафедри наукових основ управління школою доцент В. М. Ступарик, директор Яворівської СШ Косівського району, кандидат педагогічних наук П. В. Лосюк та інші. В цілому позитивно оцінивши публікації журналу, той високий професійний рівень, на якому ведуться дискусії з тих чи інших проблем педагогіки, виступаючи зосередили увагу на питаннях, які на їх думку, повинні знайти більш глибоке висвітлення у науково-теоретичному журналі АПН СРСР. Зокрема, Р. П. Скульський наголосив на тому, що варто більше уваги приділяти питанням дидактики, культурі навчання тощо. П. В. Лосюк запропонував, щоб на сторінках з'явилася постійна рубрика «Сільська шко-

ла». М. Г. Стельмахович говорив про необхідність відродження духовності і народознавства, що повинно знайти своє відображення на сторінках «Советской педагогика». В атмосфері широкого обміну думок, зіткнення різних позицій, дискусійності пройшла друга зустріч редколегії журналу з колективом нашого інституту, яка відбулася в актовому залі. З великою увагою сприйняли присутні виступ академіка Є. В. Квятковського, виступ, що базувався на тих завданнях, які стоять перед всією системою естетичного виховання. Цей виступ став поштовхом для висловлення цікавих думок доцентів В. Д. Доронюка та В. О.

Іжака, яких хвилюють проблеми музичного виховання підростаючого покоління. Секретар комітету комсомолу О. Сангуля запропонував редколегії журналу більш тісне співробітництво зі студентською молоддю. Завідуюча відділом комуністичного виховання Н. П. Фоменко поділилася думками з приводу роботи свого відділу, познайомила коротко зі штатом редакції, з тим обсягом роботи, яку виконують творчі працівники. На адресу гостей надійшло чимало запитань, на які вичерпні відповіді дали Є. В. Квятковський та Л. В. Тодоров. 9 червня в Івано-Франківському Будинку політосвіти відбувся «круглий

стіл» з проблем сільської школи. Який теж пройшов у гарячих суперечках, і безперечно, збагатив гостей з Москви і всіх, хто був на ньому присутній. Наш кор. На знімку: під час розмови за «круглим столом» (зліва направо) Л. В. Тодоров — заступник редактора журналу «Советская педагогика», О. Я. Сова — заступник директора НДІ шкільного обладнання і технічних засобів навчання, Б. М. Ступарик — завідувач кафедри наукових основ управління школою та І. Я. Гришай — декан факультету перепідготовки педагогічних кадрів. Фото В. Боб'яка.

Звітує творча молодь

У ці дні в студентів нашого інституту своєрідні жнива — екзаменаційна сесія. А для творчої молоді вузу вона, oprіч цього, означає завершення навчання в різних літературно-мистецьких студіях, гуртках. От і сьогодні вони наче підбивають підсумки за рік, звітують перед численними читачами нашої газети. Хай щастить вам, творці духовного на ниві мистецтва!

Мрії життя

Я мрію про небо
Двадцять літ,
рік у рік,
день у день.
Я мрію про небо
Цілий вік,
кожну мить:
Бачу синь,
А за нею весь світ,
А ще далі — Всесвіт,
І поки кров
пульсує в жилах,
політ я відчуваю
мов на крилах.
Політ Землі,
Галактики політ,
Через мільйони,
Через мільярди літ
У напрямку святої
Андромеди,
Яку так греки
Стародавні нарекли,
Летить усе,
Втікає сам од себе
Весь світ,
А з ним, втікаєш ти.
Втікає мрія —
треба наздогнати,
Мрію дитинства
треба зберегти.
Щоб потім тхось
Лиш зміг сказати:
«Щастя тобі! Леті!»,
Ольга КЕДИК.
Студентка ІІ курсу філологічного факультету.
* * *
Міліють душі людські,
як змілилі ріки мого
дитинства
І води в них залишилось
тільки на дні —
саме стільки,
щоб побачити
свої злякані очі.
Марія МИКИЦЕЙ.
Інженер.
* * *

◆ СЛОВО ВИБОРЦІВ

Запроука реальних змін

Не погрішу проти істини, коли скажу, що всі ми з нетерпінням чекали доповіді на з'їзді М. С. Горбачова. Адже з цією програмою конкретних дій мільйони виборців пов'язували дальшу долю країни, перебудови і виконання своїх численних наказів. Мені приємно було чути, що дальший розвиток охорони здоров'я перебуває в центрі невідкладних проблем. За роки перебудови, як відзначалося у доповіді, помітно зросли асигнування на медицину. Однак на місцях ми це відчуваємо недостатньо. Ось, наприклад, у нас у вузі лише профілакторій і медсанчастина, у ній, як я знаю, на жаль, нема лікарів з усіх потрібних для комплексного медобслуговування спеціальностей. Крім того, санчастина розташована у кількох кімнатках, в яких навіть при наявності медичного обладнання нема, де його розмісти-

ти. А в кінцевому підсумку цей невеличкий колектив не може здійснити всю потрібну для юнаків та дівчат лікарську допомогу. Думається, що додаткові субсидії на медичне обслуговування стосуються і нас, студентів, нашого здоров'я. І ще не можу не сказати, що на з'їзді, який можна порівняти хіба що з першими — ленінськими, з великим нетерпінням і розумінням вирішується складне національне питання. У доповіді Михайла Сергійовича правильно підкреслюється, що це проблема не одного дня, і треба зробити так, щоб інтереси окремих народів не йшли врозріз із загальними. М. БОДНАР.
Студентка групи УН-41.

Я за демократію і порядок

З'їзд незвичайний. Байдужих майже нема. Хоча кожен по-своєму сприймає можливість вільно висловити на з'їзді свої думки і побажання. Однак мене і моїх товаришів турбує, що це завоювання демократії

часто дає змогу не висловлювати конкретні пропозиції, потрібні сьогодні, а подавати якісь захмарні, нереальні проекти на ближче і дальнє майбутнє. Проте, я бачу, що на з'їзді трапляються й виступи, які можна сміливо назвати застійними. З цього приводу вважаю, слід було б затвердити новий закон про вибори, який би запобігав проникненню у депутатський корпус випадкових людей. Хотілося, щоб у майбутньому депутати не допускали образень одне одного, адже такі інциденти ведуть не до результативної роботи, а до конфронтації. І останнє. Ми студенти відносимося до найбільшого прошарку населення. І хотілося, щоб наші скромні доходи не танули в кишнях спекулянтів, нечистих на руку торгашів, через порушення в побутовому обслуговуванні, у громадському харчуванні. Думаю, що ефективна законодавча боротьба з цим соціальним злом зробить нашу стипендію (при тих же розмірах) вагомішою. Ф. ФЕДИШИНЕЦЬ.
Студент групи ФМ-51.

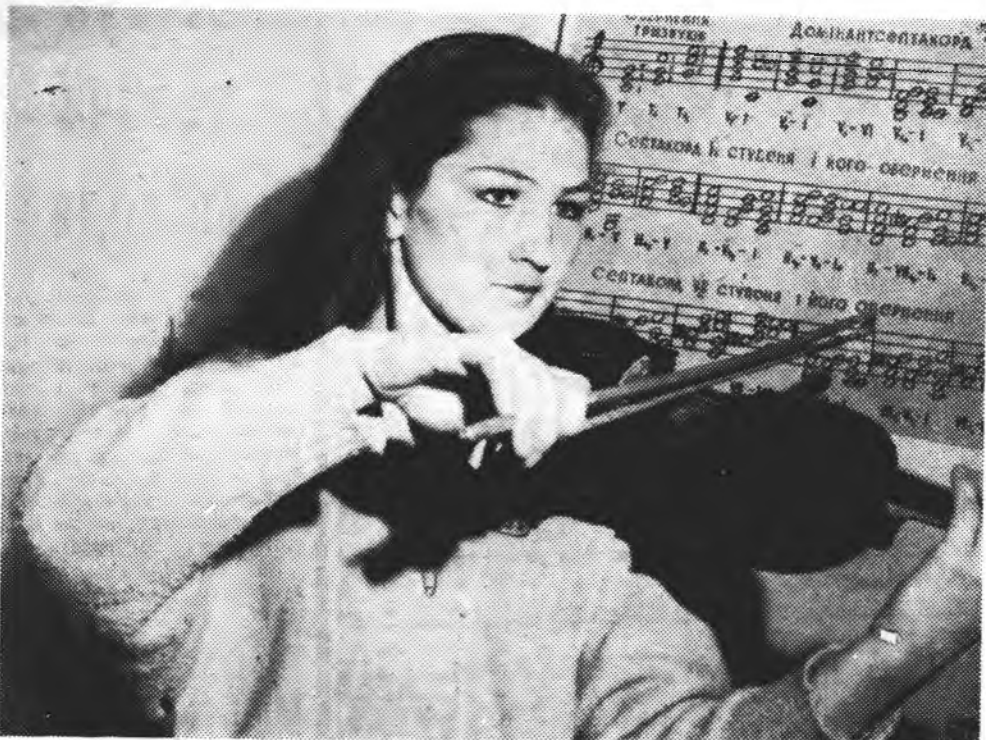
* АНТОЛОГІЯ ОДНОГО ВІРША

Галина ІЛЬЄВА.
Студентка ІІ курсу філологічного факультету.
Просить річка
вустами спраглими,
Важко дихає, бо зміліла,
Чистоти, хоч малими
краплями
Притулити до свого тіла.
Береги притискають
лезами,
Газопровід на сонця жар
Підставляє свій бік улесливо
І нічого йому не жаль.
Ні цієї води самотньої —
Одинока без риб тече.
Дністре сизий,
якими сотнями
Врятувати тепер тебе.
Під деревами посивілими
Тихо злизує свій пісок.
Ми малими колись
тут бігали,
Будували собі місток,
Та й сідали куняти
з вудками,
Не боялись купатись тут.
Йде тривога
людськими чутками,
Що пустили заводи ртуть.
Скільки треба
боротись з відчаєм,
Щоб привести

до тьми всіх —
і розумних, і всеосвічених.
Лиш душою чомусь сліпихі
* * *
Ви знаєте, що світ,
на жаль, театр.
Так було вічно,
так велить нам звичай.
І неминуча маска на обличчі.
Мов сніг на крутосхлах
древніх Татр.
Підозра є у вас,
що маска — сніг
Підбита зсереди
шаром льоду,
Щоб сніг не танув
у будь-яку погоду,
Щоб власне «я»
ніхто знайти не зміг!
Та знали б ви,
що так і чиню я.
Вас полишити!
Не знайти дороги,
Себе забути
теж немає змоги.
І маска —
люба схованка моя.
А що поробиш!
Світ, на жаль, театр,
Так було вічно,
так велить нам звичай.
Але чомусь тремтить
моє обличчя.
Холодний сніг
на крутосхлах Татр!
Ігор АНДРУСЯК.
Студент І курсу філологічного факультету.

Пам'яті В. Висоцького

Семиструнна гітара райдуги.
Хто заграти на ній подужає?
Дуже рідко —
пісня та радіо,
та ще й запис
фальшивий дуже.
Володимире! Я без тьми...
Як це важко —
в одвічних леті
підкоряти серця піснями
І лишитися... у касеті.
Хоч у записі заспівайте.
Вдарте в струни!
Бо, навіть, модно
Бути трішечки грубуватим
І можливо ледь-ледь
холодним.
Володимире, надто рано
Увірвались ваші струни,
ніби Ви на судинах грали,
ніби серце спалили струмом,
ніби просто лягли спочити,
І не віриться, що навічно...
...Наче пісню,
життя прожити,
І повік залишитись в пісні.
Іван АНДРУСЯК.
Студент ІІ курсу філологічного факультету.

Студентку групи ПМ-21 **Лесю Будзик** на музпеді знають не лише як відмінницю. За два роки навчання вона здобула серед своїх товаришів авторитет ділової, принципової і енергійної студентки. Леся залюбки виконує комсомольські та профспілкові доручення. Однак громадська робота не заважає їй у головному — поглибленні фахової майстерності. Як скрипаль і майбутній педагог-музикант, дівчина грає на улюбленому інструменті не лише на уроках і дома, а й у факультетському ансамблі «Унісон скрипалів».

Фото В. Боб'яка.

◆ ЕТЮД

НА АВТОБУСНІЙ...

Дошкуляв холод і хотілось їсти. Непривітне осіннє сонце байдуже споглядало доокілля. Його і без того скупе світло раз по раз заступали важкі сірі хмари.

Ми поспішали. До приходу автобусу залишилося всього півгодини. А хотілося ще погрітись і випити чаю в невеликому буфеті, що коло автостанції. Я поштовхався хвилину з десятьма біля каси і, нарешті, взяв квитки. Таня зайняла чергу в буфеті. Вона купила холодну котлету, дві булочки та дві склянки чаю.

Котлета застрявала в горлі. Таня жартівливо-сумно подивилась на мене: ну що ж, мовляв, всі надії на чай. Тільки-но ми взяли в руки склянки, як двері зі скрипом розчинилися і зайшов згорблений дідусь в полатаній куфайці й в старенькій шапці-вушанці. Сива щетина вкривала його обличчя, в правій, аж посинілій від холоду руці старий тримав ціпок. На хвилю він зупинився, а далі попрямував до нашого столика, став біля мене. Ми з Танею переглянулися. В її очах я побачив іскорку співчуття і суму. А дідусь не звертав на нас ніякої уваги. Він закривав руки за борт своєї куфайки і вийняв з внутрішньої кишені засохлий сірий пряник. Таня рука потягнулася до тарілки, на якій лежали булочки, і вона тихо спитала: може дати?

Я стенов плечима. Таня взяла булочку, простягла її старому. На обличчі дівчини відбився сумнів у довірливості того, що вона зробила. Дідусь якусь мить не розумів, що хоче дівчина. Таня нерішуче промовила: — Візьміть, будь ласка, це вам.

Зморщене обличчя старого осяяло усмішкою. Він взяв булочку, хотів щось сказати, та враз занувся, усмішка зникла. Очі його,

вцивілі, як хутро на подертій шапці, дивились на Таню якимось невимовним захватом. Раптом він простягнув дівчині свій пряник. Та розгубилась. Мені також стало якось не по собі.

— Ну візьми, — сказав я тихо.

Таня взяла пряник з рук старого. Він дивився на дівчину, не відводячи очей, похапцем підняв свій ціпок, що впав на підлогу і, човгаючи підшвами, вийшов.

Вражені, ми мовчки поспіхом допили чай. На третю платформу прибув наш автобус. Людей було багато, та нарешті вдалось зайняти місце. Я виглянув у вікно. Пронизливий осінній вітер гнав по холодній тверді асфальту коричневий, поморщений листок. Часом він тулився до чийось черевиків, та люди поспішали... Листок летів далі, відбивався від асфальту, не знаходячи притулку.

Мій погляд упав на зіщулену, маленьку постать. Я впізнав дідуса. Старий стояв спиною до вітру, їв свою булочку. Доїв і пошкандибав в напрямку нашого автобусу. Вже біля самих дверей якась жінка з широким, червоним обличчям відіпхнула старого рукою:

— Вештається отут, пройти ніде. — сердито сказала вона.

З горла у старого вирвалися глухі, не зв'язані звуки. Він розмахував руками, силкувався щось сказати.

— Боже, та він німий! — Таніні очі в цей час більше нагадували криниці.

Якийсь холод пройняв мене. Я взяв маленьку руку дівчини, потиснув її. Листочок, гнаний вітром, бився об віконне скло.

Галина ПЕТРОСАНЯК.

Студентка II курсу філологічного факультету.

◆ НЕТЛІННІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

Ім'я цього письменника-селянина, письменника-самоука згадується в «Українській Радянській енциклопедії», а також в працях радянських дослідників літературного процесу на західноукраїнських землях 20—30 років. Однак його життя і творчість ще мало вивчені.

Народився письменник 2 грудня 1904 року в селі Рожневі Косівського району на Івано-Франківщині в бідній родині селянина. Мав багатодітну сім'ю, наймитовав, зазнав тяжкої долі. У 20-і роки захопився літературою, взявся за перо...

Їх було на Покутті кілька побратимів: Андрій Красовський, Дмитро Осічний, Іван Михайлюк (останній жив на Снятинщині, нещодавно помер). Багато що об'єднувало цих письменників, які вийшли з низів народних, добре знали життя трудового люду, прагнули правдиво змалювати його в своїх творах.

По-різному складалася їхня доля. Андрію Красовському (виступав у літературі під псевдонімом А. Грім, Андрій Грім — Красовський) довелося зазнати і холоду, й голоду; за часів панування Австро-Угорщини й шляхетської Польщі він не зміг отримати освіти, вчився самотужки, опановував російську, польську, німецьку мови, есперанто. Не мав змоги прогледувати сім'ю, біднував і сам, і вся його родина. Панська влада переслідувала поета, який підтримував зв'язки з Радянською Україною, листувався з редакцією революційного львівського журналу «Вікна», з письменниками Я. Галаном, А. Крушельницьким та іншими. У 1927 році харківський журнал «Плужанин» під промовистою назвою «Трагічна доля письменника» писав: «В глухих Карпатах (Косівщина), в затурканому селі проживає зараз письменник-селянин Андрій Грім (псевдонім). Пише Грім багато і пише непогано, але творам його важко на світ з'явитися. Польська цензура не знає впину. Свої твори він надсилає до Канади і то не бандероллю, а поштовими листами і там друкує їх. «Пакунки до СРСР наші пошти не приймають, а до інших країн хоч і приймають, але старанно їх контролюють», — пояснює Грім. Отож, в Канаді накладом Комітету українських робітників з'явилася книжеч-

ка «Сон галицького села» (містерія). Таким же чином на дрібненьких поштових листочках переправляється зараз до Канади роман «Герої Гуцульщини», який займе зверх 30 друкованих аркушів.

Щодо продуктивності, то Грім має зараз багато писаних речей, як «Подорож пали римського до неба» (гумореска), «Сірі титани» (трагедія), «Два світи» (трагедія), «Життєві картини» (новели), яких він не має змоги видати. Скритий цензурними путями, одірваний від культурного життя, революційний селянський письменник задихається. «Ві́хав би звідси, — жаліється він, — так зв'язаний сім'єю, а крім того, будував хату і по горло в борги заліз».

В січні було йому по-слано кілька чисел «Плу-

неї поет поставив слова І. Франка:

«Правда проти сили!
Боем проти зла!
Між народ пожилий
Больности слова!...»

Багато віршів, а також оповідань, частина яких друкувалася в журналах «Вікна», «Нові шляхи», низки повістей («Маленькі люди з крилатими душами» тощо), ще й досі не розшукані.

У 20-ті роки Андрій Красовський активно вивчав штучну мову есперанто, переклав нею чимало творів українських письменників (їхня доля невідома). 1931 року він отримав запрошення на світовий конгрес есперантистів у Кракові, але не мав змоги поїхати на нього, бо на подорож не було грошей...

У вирішенні моральних і матеріальних клопотів письменникові допомагав Василь Стефаник, про що в листі від 5 серпня 1930 р. Андрій Красовський пише: «По довгих шуканнях, я, нарешті, натрапив на щирого людину, що допомогла мені. Тою людиною є наш великий товариш Василь Стефаник, з яким живу в дружніх відносинах і який дав мені позику і я трохи поплатив довгів». З матеріальної скрути Андрій Красовський не виходив до визволення західноукраїнських земель і возз'єднання їх з Радянською Україною в 1939 р. Помер А. Красовський 22 серпня 1942 року.

Крім тих творів А. Красовського, які побачили світ, в архіві письменника Антона Крушельницького у Львові мені пощастило розшукати чимало автографів віршів, оповідань та листів поета, на основі яких можна скласти досить виразне уявлення про основні риси літературної і громадсько-культурної діяльності «малоземельного селянина і пролетарського поета», як він називав себе. Добре було б розшукати твори А. Красовського, опубліковані, приміром, в канадській українській пресі 20—30-х років...

Ф. ПОГРЕБЕННИК.

Провідний співробітник Інституту літератури АН УРСР, лауреат Державної премії Української РСР імені Т. Г. Шевченка.

Андрій Грім: людина, поет

жанина», але... «застрягли в дорозі». Закинтий в горах, стиснутий цензурними умовами, відрізаний від культурного життя, скніє письменник».

Не все, що написав Андрій Красовський, має однакову вартість. У своїй діяльності і творчості він допускав і окремі хибні кроки. Але в кращих творах (віршах, поемах, оповіданнях, повістях, частина з яких, до речі, друкувалася в канадській пресі, зокрема в «Українських щоденних вістях») він правдиво відобразив злиденне життя трудового люду Західної України в умовах польсько-шляхетського гніту, показав процес народження серед нього революційних настроїв.

Знаменною для А. Красовського була зустріч у його відному селі з Ярославом Галаном, де саме тут, у Рожневі, Галан був затриманий жандармерією. В одному з листів А. Красовський пише про цей арешт: «Наші сільробівці скликали були на день 19 січня ц. р. просвітянську районну нараду до Рожнова і запросили на неї нашого пролетарського драматурга Ярослава Галана, який мав виголосити реферат... Поліція розіграла нараду, а комендант поліції затулював Галана на постерунок, стягнув протокол і випустив його. Тоді ми оба мали добру нагоду побалакати в літературних справах».

Андрій Красовський — автор поетичної книжечки «Сон галицького села», написаної 1921 року і виданої з ініціативи його односельця В. Стеф'юка канадськими робітниками 1927 року. Епіграфом до

◆ ПОЕТИЧНИМ РЯДКОМ

РАССТАВАННЯ

Я принят был везде
и изгнан отовсюду...

Франсуа ВИНЬОН.

Я вновь ухожу,
мне опять улыбнулась
дорога.
Такая судьба,
На судьбу же
негоже пенять...
Никто не жалеет,
не станет никто догонять.
Порог позади,
Как бездушно
жестоки пороги!

Я вновь ухожу
без упрёка
и шлейфа обид, —
зачем обижаться
на вечное несомнение
надежд и реалий,
стремления и достижения
в запутаных схемах
неизбранных роком планид.

Я вновь ухожу,
оставляя надежду другим,
под шорох глухой
недалеких людских
пересудов,

Иду в никуда,
говорю, что иду ниоткуда.
Любимец дорог,
их певец и душой —
пилигрим.

СУДЬБА

На грани мистики,
на рубеже распада,
храни меня,
моя святая боль!
Люблю свою,
не лучшую из доль,
как провиденьем
данную награду.
Чем жестче тернии,
тем ярче Млечный Путь,
с трудом добытые
так дороги победы,
и забываются
пережитые беды,
и кажется вот-вот,
еще чуть-чуть —
и цель достигнута
и выдержано кредо...

Владимир ЕШКИЛЕВ.

Учитель.

Задума.

Фотоетюд В. БОБ'ЯКА.

ЦЬОГОРІЧНИЙ випускник філологічного факультету Василь Мороз виходить зі стін інституту поетом, чим ім'я нині знає не лише на Прикарпатті. Ранньою весною він був учасником Республіканської наради молодих письменників, де його твори здобули високу оцінку керівників творчих семінарів, запрошених критиків і юних учасників цього віча. Нині студентська багатотиражна знайомить читачів з великою добіркою поезій Василя Мороза, які, гадаю, ввійдуть до його першої книжки.

Писати про молодого поета мені приємно, хоча б тому, що він уродженець села Живачів Тлумецького району, що після служби в армії пішов працювати на завод і саме тоді завітав до письменницької організації з поезіями, розшукуючи Пушика. Так ми і познайомилися. Тоді, читаючи Морозові вірші, я відібрав кращі для обласної молодіжної газети «Комсомольський пра-

пор». Згодом ми балакали про навчання, і молодий поет признався, що готується до інституту або університету, але тільки через рік подасть документи.

Я запитав: чому не цього літа? А тому що залишилося всього кілька днів до вступних екзаменів. І тоді я наполіг, аби Василь не відкладав на завтра те, що можна спробувати зробити сьогодні. І сталося наймо-вірне — Василь Мороз поступив до педагогічного і успішно закінчує його, всі ці роки займаючись у літературній студії «Зав'язь», літературному об'єднанні. Його твори охоче друкують районні та обласні газети, альманахи. Сподіваюсь, друкуватимуть і журнали.

Та, зрештою, хай читач сам оцінить його творчість і побажає Василеві Морозу щасливої дороги в педагогіку та літературу. Думаю, Василь знає — куди іде!

С. ПУШИК.

Керівник літературної студії «Зав'язь».

УЧИТЕЛЬ

Я прийшов нові читати
вірші
вмучені й виспівані враз
тільки він промовив
не згорівши
на вогні ненависті й образ
темними розпаленому
з їхніх
діл протиприродних
і гнилих
де усе прекрасне і новітнє
корчиться у полум'ї
із них
не збагнуті зовсім
чого ради
пісня ллється
злу наперекір
бо ще висить
над землею влада
культу сили хижої як звір
як свого
не вистраждати слова
може в тюрмах
може і в боях
щоби у відвіану полову
перейшли і сумніви і страх
й не вловити врешті
біль планети
і не стати
понад плином літ —
у безсмертя не ввійти
поету
хоч його і славитиме світ.

* * *

Мій ідеал на подвиг кличе,
Хоча душа сама свое
Від дум спотворене
обличчя
У віршах ще не впізнає.

У вічнім усесвітнім русі,
Де губляться й сліди
планет,
Я кимось є, чи лиш
здаюся?
Версифікатор чи поет?

* * *

Крізь лунку
і модну дешевизну
Популярних шлягерних
зірок
В серце б'ється
з давнини Вітчизна
Хвилями балад і співанок.

Долинає в стогоні бандури
Віковічна туга затяжна,
Як хотіло зло віків
похмурих
Україну випити до дна.

Йшли і знатні,
й жебраки без роду.
Всяких орд невидимо було.
Та не всохло
дерево народу.
Дерево родило і росло.

Багрянела пісня
й серед ночі.
Било слово
з-під руїн та лих.
Не вмирили випечені очі
Кобзарів та лірників
святих.

Трепетно я слухаю
всім серцем
І в крові освячуються
знов.
Не підвладні забуттю
і смерті
Батьківщини пісня
і любов.

* * *

Не дає древо світське
плоду.
Гинуть мудрих письмен
сліди.
Лиш насичення
й насолоду
Люди боготворять
завжди.

І не знають самі.
що роблять.

І метаються без пуття.
Війни, злочини і хвороби
Від неправильного життя.

Біди сходять
слідами вчинків,
Що віддалені від добра.
І гнітять людей
безпричинне,
І душа при житті вмира.
Певно, кар гірших
вже й не буде.
Тільки прикро і гірко, бо
Розучились літати люди
І тому їх покинув Бог.

Я боюсь, що в бетонних
громах,
Вперши очі
в житейську дерть,
Люди вимруть.
неначе дронти.*
І безглуздою стане смерть.

* Дронти — вид голубів,
які з невідомих причин
розучились літати, через
що й вмерли.

* * *

С. ПУШИКУ

Я довго шукав
і позицію, й стиль.
Душа оголилась,
напружилась,
І знов потяглася
з останніх зусиль
За тим, що справив
невмируще.

Залишив я світську
сліпу метушню
І став козаком
серед степу.
Щоб сфер неосяжних
стрімкого вогню
Ввібрати мелодію-трепет.

Очищуюсь ним
на вселенських вітрах,
Зі смутком вже більш
несумісний.
Учуся долати зневіру
і страх.
Щоб жити по серцю
для пісні.

* * *

з погляду нестрашної
смерті,
З вістря радощів
і страждань,
Все минуле своє зітерти.
Як минулому тлітну дань.

Світу кинуті
світлий виклик
І піти йому наперекір.
Підвести голову пониклу
Всіма помислами до зір.
Щоб душа піснею
звучала.

Щоб відчуті в боротьбі
Поклик сонячного начала
У напруженому собі.

* * *

Руйнували Січ,
і дзвони мовкли,
І луна лягала навсебіч.
Покотилась баня
із церковки
Головою мертвою із пліч.

Гупали майданом
підінери.
З галасом трошили
курені.

Мов останні
виривали нерви
З краю, що зубожів
у борні.

Та дивилась
вольність без покори
В очі інквізиторам новим.
Навіть коли вогнище,
як море,

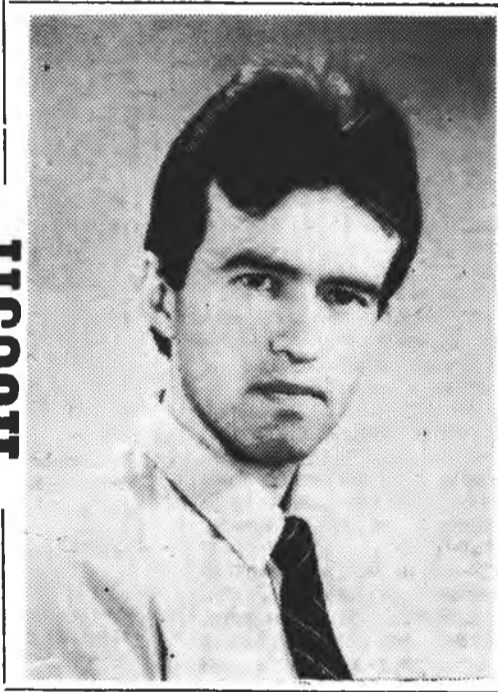
Вкрило її з гулом
штормовим.
В машині
сталінську усмішку
провідної зорі.

В полум'ї
розвалювались вежі
Під глухе ридання
Калниша.
І зникав у степовім
безмежжі
Клекіт-плач
козацького коша.

Лиш Дніпро ще бився
об пороги.
Не самотній
в розпачі своїм.
Бо квилала часчка небога
Гірко на розпущті
світовім.

ВАСИЛЬ МОРОЗ

Поезії

**ПАМ'ЯТІ
РЕПРЕСОВАНИХ**

Розстріляли мене
на світанні.
Та не все врахували,
як слід:
Ще побачити
встиг я востаннє
Сонця багровоогого схід.

Бризнула кров
моя вперемішку
Із промінням на мурі сирі.
На вождеву

Мого імені вічна луна?
По мені ж круки
справили тризну.
На верховній
вмостились гіллі.
Щоб не чути,
як плаче Вітчизна
І за мною у білій імлі...

У КАРПАТАХ

Вершини дивляться
у душу,
І голосно зоддалеки

ПЕРСПЕКТИВА ЗЛАМАТИ СЕРЦЕ

Як учасник одного із семінарів республіканської наради молодих літераторів, що проходив на початку року в Києві, хочу поділитися кількома своїми думками щодо, сказати б, коефіцієнта корисної дії таких заходів та висловити кілька заваг стосовно перспектив нинішньої наймоднішої музи. Бо, як відомо, найсучасніша література — це не ті книги, що виходять сьогодні у видавництвах (в більшості своїй вони лежали там по кільканадцять років), — а саме те, що зараз пишеться. І такі наради, звичайно, прекрасний спосіб для виявлення нових літературних імен, для того, щоб нові талановиті твори прорвали бар'єри часу і друкувалися хоча б уривками чи у не-

лікій кількості, хоча б на сторінках газет.
На семінарах, керівниками яких були відомі письменники та критики, молоді літератори обмінювалися думками про твори своїх товаришів та вислуховували критику на свою адресу. Це все добре, може, навіть і чудово. Але попри всю радість, залишається на душі якийсь осад. Чому? Мабуть, тому, що на таких семінарах, як правило, чути критиків, тоді, як скромні «таланти» сидять у тіні. Хоча з цього приводу й крутяться у думці слова Крилова про повну і порожню бочки, але факт залишається фактом. Крім того, ще Платон говорив у своєму «Іоні», що, мовляв, поет — це така особа, яка творить поезії не тому, що вона дуже вчена та мудра, а через те, що вона володіє

Трембіта молиться
пастуша
Понад верхи й понад віки.
* * *
З розколотої ночі
Вирвався світанок
І заспівав, і засвітився
Що є сили.
А місяць круглою
Крижиною розтанув
У нього голубого
На бліденьких крилах.

**ОСІННІ
КОЛГОСПНИЦІ**

Ті жінки — наші Берегині.
Бо вони за найменшу
з плат
Трудяться на полях
до згину,
Ніби в нас
кріпосницький лад.

Руки ломить од дум
і праці.
Ніє в кожній попереку.
Та однак буряків
плантації
Зміряні вздовж
і впоперек.

Сяють їхні землисті лиця.
Купкою зірок провідних.
Лиш начальство
колгоспне злиться
За невдачі свої на них.

Ні машинами не замінні,
Ні озлоблені за обман,
Крізь літа йдуть
вони в терпінні
З літа бабиного в туман.

* * *

Вірую в слово творче,
Яке змінює світ.
В ньому рятуюсь від порчі
І скидаю з пліч гніт.

Ніпочім мені лихо.
Не до щастя мені.
Тільки в творчості вихід
Духові у вогні.

В праці виросте віра
До такої межі.
Коли силу без міри
Подарує душі.

Я тоді, серцем чистий,
Тільки словом «люблю»
В погляді променистім
Світ старий оновлю.

Т. КАМПАНЕЛЛА

Я бачив у видінні
власну віру,
Утілену в грядущому
в зорю.
Тому мечем пораненому
звіру
Я рану заживаючу ятрю.

Тому, що проповідую
культ Ура
І душу вішу
не ганьблю свою,
Поборюю немислим
тортури:

Іспанський чобіт.
диби та «велью».

Не узяти мене
й масні спокуси.

Не відібрали
незнищений дар.
Бо над життям своїм
я так не трусивсь.
Як над мішком
із золотом лихвар.

Живу і в муках творчо
й особливо.
А хтось же бачить
зблизка чи здаля.
Як істини мелодія
ссялива
Моє криваве тіло оживля.

* * *

Мене бентежить
кожна мить.
Непізнане в мені щемить.
І так безжалісно бринить
Зв'язку із ним
тоненька нить.

Аж серце ладне йти
на кіл
За проблиск
неосяжних гін.
І мучиться, й гуде,
як дзвін.
І поривається до змін.

Моя вже віра на пері:
Я — син погаслої зорі,
Загублений в літа котрі?
Відроджений у злі й добрі.

Але в державній світлі
Я мов розп'ятий на хресті.
І невідомі в темноті
Вселенські справи і путі.

* * *

НА ЗЛОБУ ДНЯ

Черги коло кас
автовокзалу
Касові перегородки рвуть.
Ніби щупальцями
наповзає
Величезний допотопний
спрут.

Дикі лайки
і жіночий вереск.
Чоловічі лев'ячі баси.
Тут би затоптали

і роздерли,
І на клапті душу рознесли.
Стіни дому двиготять
од бучі.

Високо понад усім отим
Страж порядку походжа
рипуче

Із лицем
державно-кам'яним.

А в місцях посадки
пасажирів
Кожний пре в автобус
навмання.

Вгору клунків
підлітають гирі,
Мов над бойовищем
вороння.

Раз начальнику
автовокзалу
Від такого
геть забило дух.

Од страху волосся
дибки стало.

Аж пропав із виду
капельюх.

дять, немає й зернини поезії. І, будемо відверті, з молодими авторами часто працюють люди, які хоч і пишуть вірші, але навряд чи є поетами. Через те й знецінена поезія сьогодні в очах народу.
Часто на подібних семінарах приходять на згадку слова В. І. Леніна про роботу товаришів по перу зосібно. Гадаю, значна доля істини у Платонових словах є.
Отож, на мою думку, не варто влаштовувати такі богемні семінари, де беруть участь тільки літератори і, попросту кажучи, «вар'яються» у власному соку. Краще було б влаштовувати змагання поетів, як це було у 20-х роках, у древні часи. Суперництво перед численною публікою. Бо якщо література твориться для народу, то йому її визначати її «геніїв». Готовий відстоювати свою думку, бо часто у тих журнальних публікаціях, що тепер вихо-

В. МОРОЗ.

● **МИСТЕЦЬКА ТВОРЧІСТЬ**

Не так давно я була свідком дива — в актовому залі педагогічного інституту йшов концерт театру пантоміми «Грань». Хотілося б ближче познайомитися з цим цікавим самобутнім колективом. Розкажіть, будь ласка, про нього в газеті.

Оксана КУЦАК,
учениця 7-го класу СШ № 4,
м. Івано-Франківськ.

Мені теж вдалося побувати на одному з концертів цього зовсім молодого творчого колективу. Признаюся, що враження справді незвичайні: демонстрування обмежених фізичних можливостей людини у поєднанні з електронною музикою та світловим ефектом. То зачаровує вас древньоіндійський танець на фоні гарячих відтінків світланкового та вечірнього (саме в ці години воно найбільш привабливе й таємниче) сонця, то ви стаєте свідками гіпнозу, коли просто на очах дівчина лежить паралельно до підлоги на трьох, потім на двох-одному ножах. А то раптом звучить голос ніби з далекого майбутнього і в сміливо задуманій, гостросюжетній композиції-пантомімі перед вами розкривається жорстока машина, запущена Сталінін, ось вона — бездумна, безлима маса вже, мабуть, і не людей, а так собі — істот у людській подобі, котрі працюють бездумно, живуть бездумно і вмирають, не замислюючись над своєю суттю і призначенням. Людський розум, яке щастя, що перемиг ти! Ось про що розповідає ця пантоміма.

...Ще не затих від оплесків зал, а звучить зовсім інша музика і ви починаєте жити іншим світом — світом Маргарити, який втілює в руках і пластичній студії, поставивши сцену безсмертного роману М. Булгакова «Майстер і Маргарита». Навіть, той, хто не читав цього твору, зрозуміє ту безодню кохання, ту глибину розпунки Маргарити, яку передала у танці Нелія Портнягіна, чудова акторка пантоміми і водночас керівник цього молодого театру, що діє при Будинку культури «Студентський».

Вже погасили вогні рампи, розійшлися захоплені глядачі... Відбулася їхня прем'єра у театральному світі... Позаду й виступ на святі Мельпомени в обласному музично-драматичному театрі імені І. Франка... Чим живуть ці молоді люди, як живуть, що їх хвилює, об'єднує? Щоб дізнатися про це, завітала на їх першу репетицію після успішних виступів, визнання у публіки і знавців театральних постановок.

Нелія та Володимир Портнягіни — молоде подружжя — засновники цього театру-студії. І якщо Нелія працює у студентському Будинку культури на ставці, то Володя

— на громадських засадах, як, зрештою, й усі його учасники. Опісля роботи чи навчання, у вечірні години, вони майже щоденно приходять сюди, в актовий зал інституту, на репетиції. Пантоміма вабить до себе молоду вчительку фізкультури СШ № 22 Руслану Загайкевич, студентку факультету підготовки вчителів початкових класів Зоряну Шимків та Віту Мигелю, десятикласника Юлія Гурія, семикласницю Мар'яну Триш, тренера спортивної школи № 1 Оксану Попадюк та ще багатьох-багатьох молодих людей, для яких цей вид естрадного мистецтва дозволяє глибше зрозуміти своє «я», розвинути фізичні можливості, усвідомити гармонію духовного та фізичного в людині.

— Ми із Зоряною по-

трапили в цей театр, прочитавши оголошення в студентському клубі, — розповідає В. Мигеля. — Займаємося тут після занять в інституті і зовсім не шкодуємо, що наш вільний час заповнений пантомімою.

— Я прийшла сюди, можна сказати, випадково. — підключається до розмови Р. Загайкевич. — Та Нелія і Володя захопили мене настільки, що без пантоміми вже не уявляю свого життя. Із задоволенням приходжу сюди у вечірні години, беру з собою й чотирирічну дочку Ілонку. Нехай прилучається, може, з часом й виступатиме разом з нами — так, як, скажімо, семирічна дочка Портнягіних, Олеся, у якої вже неабиякі успіхи в гімнастиці.

Розпочалася розминка. Ті, хто сьогодні прийшов на заняття, стають у коло, займаються фізкультурними вправами. Маленька Ілонка бігає поруч. А я запрошую до розмови Володимира Портнягіна.

— Володиму, театр пантоміми — це ваше з Нелєю дітище. Як народилася ця ідея, як виник театр, з чого, власне, все почалося? І чи є якийсь розподіл функцій між вами у керівництві?

— Щодо функцій, то тут у нас немає проблем. Задуми народжуються і у Нелі, і у мене, спільно їх обговорюємо, радимося тоді з колективом. Нелія займається пантомімою — репетиції, головні, так би мовити, ролі у наших міні-спектаклях. Я займаюся режисурою, освітленням, різними організаційними моментами... Як це все починалося?

скільки рахунків, взятих Нелею в торгових точках, не оплачені! Ви ж розумієте, що для того, аби приготувати концертний номер, мало майстерності виконавця, потрібен певний макіяж, декорації тощо. А це все — кошті. Вже не кажу про те, що місяцями ведеться мова про зал для репетицій, який відповідав би усім вимогам, та діла нема. Одні обіцянки... Працюємо на одному ентузіазмі та розбитій паркетній підлозі — самі бачите.

— Який же вихід?

— Звичайно, від своїх устремлінь відмовлятися не збираємося. Театр пантоміми — не просто наша з Нелею «хвороба». Це шире захоплення усіх цих молодих людей, які щоденно приходять сюди

● **ОПОВІДАННЯ**

Тривоги дядька Петра

Тільки вчора я прийшов до дядька Петра в гості, а сьогодні на світанку він розбудив мене:

— Гей! Чоловіче! Роба кличе!

Сходило сонце, тиша повновладо царювала над землею, туман розлив своє молоко по зарослому чагарником широкому ярю. Першим прокинувся вітер: він вирвався із-за гори, пролетів над заводом-гігантом, дихнув у лице ран-

про себе міркує. На поораному життям високому чолі пломеніє якась глибока і водночас невесела думка.

— Ця верба — твоя ровесниця, — не дивлячись на мене озивається дядько, повертаючи розмову на інше. — Цієї весни вона не розвилася. Іду якось, дивлюсь — стоїть самотня серед вільшини, сумна така, немов людина у біді. Гілки вроду розгубили, стовбур поволі до берега хилиється. Отож вона, ніби моя старість... А жити хочеться, Михайле!

Я мовчу. Дядькова закурпа передається й мені.

— Ви до ста літ проживете, — підбадьорюю через хвилину старого.

— Гай, гай, я своє довікову. — чується у відповідь. Дядько Петро одягнув курфайку, на якій сидів, затягнувся цигаркою, час від часу поглядаючи на поплавок.

— Не клює, — промовив, — і, певне, не клюватиме. Вода брудна, аж свинцева, така, як у тому струмку, що біля колгоспних гаражів.

— Може, в Чистому потоці поталанить, — продовжую розмову.

— Може й поталанить б, та ми у Чистий потік рибалити не підемо, Соромно мені перед ним. Ти не бачив, як торік позбиткувалися меліоратори. А я надивився, кожен день сміється, — виливає наболіле дядько Петро. — Пливе він всіма забутий, по заново виритому в лугах руслу, а на берегах не верби — гори ґрунту, порослі будяками й лободою. В рукавах колишньої течії вода, що залишилася, почорніла, заросла очеретом, закисло, стала болотом. А через що? Хіба винна річка, що біля її берегів нагорнули вали для ставів, а саму відсунули даліше, щоб не заважа-ла рибгоспу газдувати. Вічно текла річка так, як їй природа веліла, поки не поправила її могутня техніка і слабкий розум... І в кого ж за це душа болить? У них? — дядько вказує рукою на хімічний комбінат.

— У них не болить. Вони сюди ні рибалити, ні відпочивати не приходять... А мене болить, нестерпно болить. Бо я тут не день, не два... Я тут життя прожив, біля цієї річки, на цій ось землі...

Хотілося запитати дядька Петра, як же називається молодша сестра Чистого потоку, але бачив перед собою мертву воду, а мертвим імені не треба, Хіба не загубили безрідній могилі побачиш ім'я з датою народження і смерті.

То, може, і над цією річкою поставити пам'ятний знак, як на людській могилі...

Неквалітною ходою з вудками і порожніми політиленовими кульками ми з дядьком Петром вертали до села, Стежина, що була кордоном між житнім полем і річкою, губилась аж ген серед столітніх лип, які впирались у височінь розкішними кронами.

Василь ТУЛАЙ.
Студент III курсу філологічного факультету.

ДУШІ ВИСОКІ ПОРИВАННЯ

трапили в цей театр, прочитавши оголошення в студентському клубі, — розповідає В. Мигеля. — Займаємося тут після занять в інституті і зовсім не шкодуємо, що наш вільний час заповнений пантомімою.

— Я прийшла сюди, можна сказати, випадково. — підключається до розмови Р. Загайкевич. — Та Нелія і Володя захопили мене настільки, що без пантоміми вже не уявляю свого життя. Із задоволенням приходжу сюди у вечірні години, беру з собою й чотирирічну дочку Ілонку. Нехай прилучається, може, з часом й виступатиме разом з нами — так, як, скажімо, семирічна дочка Портнягіних, Олеся, у якої вже неабиякі успіхи в гімнастиці.

Розпочалася розминка. Ті, хто сьогодні прийшов на заняття, стають у коло, займаються фізкультурними вправами. Маленька Ілонка бігає поруч. А я запрошую до розмови Володимира Портнягіна.

— Володиму, театр пантоміми — це ваше з Нелєю дітище. Як народилася ця ідея, як виник театр, з чого, власне, все почалося? І чи є якийсь розподіл функцій між вами у керівництві?

— Щодо функцій, то тут у нас немає проблем. Задуми народжуються і у Нелі, і у мене, спільно їх обговорюємо, радимося тоді з колективом. Нелія займається пантомімою — репетиції, головні, так би мовити, ролі у наших міні-спектаклях. Я займаюся режисурою, освітленням, різними організаційними моментами... Як це все починалося?

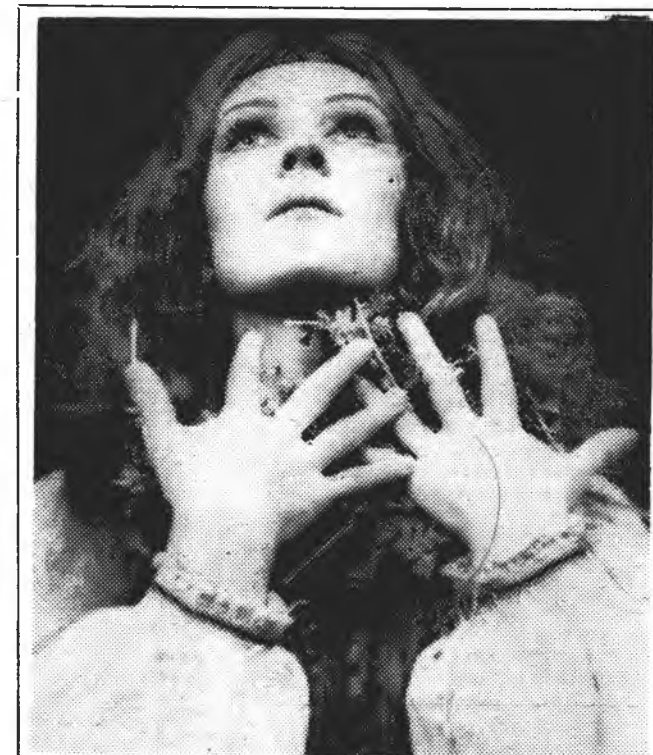
змогу займатися улюбленою справою, здійснювати свої задуми, знахідки. Дочку віддали в Івано-Франківську школу-інтернат. До речі, тут же вчаться у 8-му класі Надія Голінська та Наталя Кузюк, які дуже успішно займаються у нашому театрі в Коломиї і яких ми, по суті, «переманили» сюди, домовившись з їхніми батьками. Так що все це досить серйозно.

— Не маю жодного сумніву щодо серйозності ваших творчих намірів, надто після побаченої концертної програми. Що плануєте надалі, якщо не секрет?

— Плани у нас, можна сказати, грандіозні. Та впевнений, що після того, як ми виступили перед громадськістю міста (а це дало нам сили), багато чого можна зробити, якщо є прагнення творчого колективу. Зокрема, не хочемо полишати таку безкінечну тему, як «Майстер і Маргарита». Розумію, що це дуже сміливо, адже я режисер-самоучка. Та консультатції в обласному музично-драматичному театрі, гори спеціальної літератури, які я подавав за ці останні роки, фантазія й постійна допомога Нелі, праця, постійне вдосконалення майстерності всіх учасників нашого театру пантоміми — у цьому бачу успіх. Я оптиміст, хоча проблем вистачає з головою.

— Оскільки ваш театр існує при Будинку культури нашого інституту, то, очевидно, багато проблем можна вирішити з його допомогою?

— На жаль, все навпаки. Насправді ми маємо лише можливість займатися в певні години в актовому залі. Оце й все. А

На знімку: заслужена артистка УРСР, актриса обласного музично-драматичного театру Жанна ГОТ'ЯН-СЬКА у ролі Палаги з вистави «Тіні забутих предків».

з надіями, прагненням творити. Може, це знову ж таки сміливо, але гадаю, що ми повинні самовизначитися, тобто стати госпрозрахунковим колективом. Такий театр мені бачиться зі своїми штатними акторами, а ті, хто не зможе працювати професійно, матиме можливість займатися після свого основного заняття (це своєрідна студія для всіх бажаючих оволодіти мистецтвом пантоміми). Це значить, що в театрі буде своя дисципліна, міцний акторський кістяк, який виходитиме на нові ролі, композиції, імпровізації, спектаклі... У перспективі роботи такого театру — раптом по країні і за кордоном.

Ведучи розмову з В. Портнягіним, спостерігаючи за репетицією учасників, із захопленням дивлячись їхню концертну програму, я по-доброму заздрив цим людям, котрі мають, попри буденне одноманіття високе устремління душі, духівні поєднання. **Н. АРКАДЬЄВА.**

ковою прохолодою і... неприємним важким запахом.

— Вітер з собою заводські гріхи прихопив, от і запахло хлорним газом, — сказав дядько Петро. Голос його налитий жалем і нотками якоїсь тривоги.

— І часто комбінат повітря псує? — питаю.

— Відтоді, як збудували, — відповідає він, киваючи головою в бік заводу, що бовваніє на горизонті сірими будівлями.

Сморід хлору над річкою розвіявся, вітер, який ото дихав, принишк, і не тривожив більше ні вільх над річкою, ні недостиглого жита.

Ми з дядьком Петром усілися на березі, зосередивши погляди на поплавах. У старого рибалки поплавок несподівано ховається під водою. Він витягує вудку, але металевий гачок тільки теліпається під щед्रो розлитим промінням.

— Не квапиться на гачок карась. Йому й без рибаків є від кого і від чого берегтися, — говорить дядько Петро, наживляючи черв'яка, і закидає вудку під всохлу вербу.

— А знаєш, Михайле, — раптом звертається дядько до мене, — як цю річку називають?

Я не знаю, і в душі жевріє надія почути про походження назви крутоберегої серпантини, та розмова обривається.

Дядько Петро дивиться на стару вербу, під якою завмер поплавок, і щось

◆ **ВІРШ — ДІТАМ**

Хмаринка-трудівниця

Хмаринка водичі
Набрала з криничі,
Бо хочуть напитись

Ромашки й суніці.
Бо просить грибочок
Водичі ковточок

І геть засмутився
Зелений дубочок.
І раптом у лісі
Почулось: «Гу-гу-у!» —
Це грім повідомив:
«Я хмарку веду-у!»
Сріблясті краплинки
Упали з хмаринки
І дощик полився
На ліс і долинки.

І вимивши личко,
Всміхнулася сунічка:
«Спасибі, хмаринко,
За свіжу водичку».

Олександра КОСТИВ.
Студентка-заочниця і курсу факультету підготовки вчителів початкових класів [дошкільний відділ].